

Riksdagen
Uppteckningar
vid EU-nämndens sammanträden
2022/23:43

Fredagen den 9 juni

§ 1 Sysselsättningsfrågor, socialpolitiska frågor, hälso- och sjukvårdsfrågor samt konsumentfrågor

Arbetsmarknads- och integrationsminister Johan Pehrson

Återrapport från möte i Europeiska unionens råd för sysselsättning, socialpolitik, hälso- och sjukvård samt konsumentfrågor den 13–14 mars 2023

Återrapport från informellt ministermöte den 3–4 maj 2023

Information och samråd inför möte i Europeiska unionens råd för sysselsättning, socialpolitik, hälso- och sjukvård samt konsumentfrågor den 12–13 juni 2023

Anf. 1 ORDFÖRANDEN:

Vi hälsar Johan Pehrson, arbetsmarknads- och integrationsminister, välkommen och börjar med återrapporter från mötet i rådet den 13–14 mars samt från informellt möte den 3–4 maj. Finns det någonting muntligt att tillägga till det skriftliga?

Anf. 2 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L):

Nej.

Anf. 3 ORDFÖRANDEN:

Då går vi vidare till dagordningspunkt 8.

Anf. 4 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L):

Herr ordförande! Vi hoppar direkt in på dagordningspunkt 8 som gäller den europeiska planeringsterminen som ska behandlas på måndagens Epscomöte i Luxemburg. Den behandlas på sedvanligt sätt. Det är tre delar: en riktlinjedebatt och två underpunkter för godkännande. I riktlinjedebatten ska rådet föra den vanliga diskussionen om genomförandet av medlemsstaternas sysselsättningspolitik inom den europeiska planeringsterminen.

Inom ramen för diskussionen väntas medlemsstaterna ge sin syn på ett arbete som sysselsättningskommittén och kommittén för socialt skydd har gjort avseende att utforska ett initiativ som Belgien och Spanien presenterade hösten 2021 som syftade till att förstärka den sociala

dimensionen av den europeiska planeringsterminen. Det är ett initiativ som numera går under benämningen ramverk för social konvergens.

Regeringen stöder ordförandeskapets arbete med att inom ramen för den europeiska planeringsterminen följa upp det sysselsättnings- och socialpolitiska läget i EU:s medlemsstater. Regeringen välkomnar en diskussion om den europeiska planeringsterminens vårpaket.

Det är viktigt att den europeiska planeringsterminen bidrar till nödvändiga reformer och offentliga investeringar som främjar långsiktigt hållbar och inkluderande ekonomisk tillväxt och den gröna omställningen. En utgångspunkt för regeringen är som vanligt i den europeiska planeringsterminen att fördelningen av befogenheter mellan EU och medlemsstaterna även fortsättningsvis respekteras.

Avseende initiativet om ramverk för social konvergens menar regeringen att det redan i dag finns ändamålsenliga instrument för att följa och analysera det sysselsättnings- och socialpolitiska området inom termen, och stöder därmed användningen av befintliga verktyg och analytiska instrument inom ramen för planeringsterminen.

I rollen som ordförande kommer jag eller vi inte aktivt att ge uttryck för den svenska regeringens ståndpunkt. Den är dock väl känd, och densamma som Sverige har givit uttryck för vid tidigare tillfällen såsom Epscomötet i juni 2022.

Som ordförande avser vi i stället att på ett övergripande plan föra fram vikten av att medlemsstaterna fortsätter arbeta aktivt med att skapa goda förutsättningar för hög sysselsättning, livslångt lärande och åtgärder för att minska fattigdom och social exkludering.

Anf. 5 MALIN BJÖRK (C):

Ordförande! Tack, statsrådet, för rapporteringen!

Jag har en fråga kring Spaniens och Belgiens initiativ om ramverk för social konvergens och hur regeringen ställer sig till det. Är detta något som diskuteras under förhandlingarna eller har Belgien och Spanien drivit det vid sidan om?

Anf. 6 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L):

Det har sett lite olika ut i början och över tid. Jag ber någon av våra experter svara på frågan och var vi tror att det kommer att landa.

Vi ser som sagt att det här verktyget delvis redan finns, men vi ska höra vad de har att säga. Jag vet ju inte vad de säger på mötet än.

Anf. 7 Ämnesrådet ULRIKA HALL:

Det här är ett initiativ som Spanien och Belgien tog. De lyfte det vid ett Epscomöte hösten 2021.

Det som har hänt är att Epscorådet har gett de rådgivande kommittéerna under Epsco – sysselsättningskommittén och kommittén för socialt skydd – i uppgift att analysera detta och försöka utvärdera vad det är och hur det skulle kunna se ut.

Det som har hänt det senaste året är att kommittéerna haft i uppgift att genomföra ett pilotprojekt för att besvara ett antal frågor om hur det här skulle kunna utformas. Vid detta möte kommer de att presentera hur det skulle kunna vara. Kortfattat kan man säga att man använder befintliga

Anf. 8 ORDFÖRANDEN:

Jag konstaterar att det finns stöd för regeringens här redovisade inriktning.

Nu går vi in på beslutspunkten dagordningspunkt 8 a, Bidrag till de sysselsättnings- och socialpolitiksrelaterade aspekterna i de landsspecifika rekommendationerna: rekommendationer om 2023 års nationella reformprogram för varje medlemsstat.

Anf. 9 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L):

Herr ordförande! Under dagordningspunkt 8 a förväntas Epsco ställa sig bakom sysselsättnings- och socialpolitiska delar av de landsspecifika rekommendationerna. Regeringens position är att ställa sig bakom att rekommendationerna ges till medlemsstaterna. Det är sedan upp till varje medlemsland att välja hur man förhåller sig till rekommendationerna.

Regeringen föreslår att Sverige vid rådsmötet ställer sig bakom också godkännandet av de sysselsättnings- och socialpolitiska delarna i de landsspecifika rekommendationerna. Det är alltså som vanligt, helt enkelt.

Anf. 10 ORDFÖRANDEN:

Jag konstaterar att det finns stöd för regeringens här redovisade ståndpunkt.

Dagordningspunkt 8 b, Bedömning av 2023 års landsspecifika rekommendationer och av genomförandet av 2022 års landsspecifika rekommendationer: yttrande från sysselsättningskommittén och kommittén för socialt skydd.

Anf. 11 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L):

Herr ordförande! Även detta är en årligt återkommande punkt där Epsco väntas godkänna ett gemensamt yttrande från sysselsättningskommittén och kommittén för socialt skydd. Yttrandet innehåller en sammanfattning av kommittéernas granskning av medlemsstaternas nationella åtgärder i syfte att följa upp förra årets rekommendationer samt övergripande noteringar avseende årets process.

Regeringen föreslår att Sverige på rådsmötet ställer sig bakom att yttrandet från sysselsättningskommittén och kommittén för socialt skydd godkänns.

Anf. 12 ORDFÖRANDEN:

Jag konstaterar att det finns stöd för regeringens här redovisade ståndpunkt.

Den avslutande dagordningspunkten är Övriga frågor, 11 a–c. Finns det något från statsrådets sida att säga när det gäller Övriga frågor?

Anf. 13 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L):

Det handlar om att vi har en rad olika informationspunkter. Vi kommer att prata om lite av det som ligger inom statsrådet Brandbergs ansvarsområde. Vi kommer att prata om status kring asbestdirektivet och revideringen av regelverket för samordning av de sociala trygghetssystemen. Vi kommer också att beröra och informera om de genomförda konferenserna vi haft under ordförandeskapet om allt från hbtqi-frågor till annat.

Anf. 14 SERKAN KÖSE (S):

Ordförande! Min första fråga gäller ämnet asbest i arbetet. Det har funnits synpunkter kring gränsvärdena, och de har också skickats in till regeringen. Man behöver kanske vara lite tydligare i förslaget med att gränsvärdena ska förbättras. Hur har regeringen jobbat vidare med detta?

Jag har också en fråga kring 883. Anser ordföranden att jag ska ta den nu direkt?

Anf. 15 ORDFÖRANDEN:

Det är Paulina Brandbergs fråga. Men statsrådet kanske har något att säga?

Anf. 16 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L):

Nej, jag hänvisar till att vi ska tala med en tunga. Det är alltså bättre att statsrådet Brandberg tar den frågan.

Anf. 17 ORDFÖRANDEN:

Då tar vi den när Paulina Brandberg är här.

Anf. 18 SERKAN KÖSE (S):

Vi tar båda frågorna sedan.

Anf. 19 ORDFÖRANDEN:

Vi tackar för informationen och önskar Johan Pehrson och hans familj en trevlig studentdag!

Återrapport från möte i Europeiska unionens råd för sysselsättning, socialpolitik, hälso- och sjukvård samt konsumentfrågor den 13–14 mars 2023

Återrapport från informellt ministermöte den 4–5 maj 2023

Information och samråd inför möte i Europeiska unionens råd för sysselsättning, socialpolitik, hälso- och sjukvård samt konsumentfrågor den 12–13 juni 2023

Anf. 20 ORDFÖRANDEN:

Vi hälsar socialminister Jakob Forssmed med medarbetare varmt välkomna till EU-nämnden!

Vi börjar med återrapport från mötet i rådet den 13–14 mars 2023 samt återrapport från informellt möte den 4–5 maj 2023. Finns det någonting muntligt att tillägga till det skriftliga?

Anf. 21 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD):

Inte från mig, herr ordförande.

Anf. 22 ORDFÖRANDEN:

Då går vi in på dagordningspunkt 12, Rådets rekommendation om intensifiering av EU:s åtgärder för att bekämpa antimikrobiell resistens genom en One Health-modell. Det är en beslutspunkt.

Anf. 23 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD):

Herr ordförande! Jag tackar nämnden för möjligheten att vara här i dag.

Vid mötet den 13 juni väntas rådet anta kommissionens förslag till rådsrekommendation om intensifiering av EU:s åtgärder för att bekämpa antimikrobiell resistens genom en One Health-modell.

Förslaget till rådsrekommendation presenterades av kommissionen den 26 april 2023, och det var då en del av det så kallade läkemedelspaketet. Rådsrekommendationen, som är icke-bindande, är skriven utifrån en tvärsektoriell så kallad One Health-ansats. Det betyder att det är åtgärder inom såväl human- som djur- och miljösektorerna i syfte att stärka arbetet med att bekämpa AMR.

Detta ska enligt förslaget uppnås genom olika åtgärder som bland annat innefattar upprättandet av nationella handlingsplaner mot AMR, övervakning av AMR och antibiotikaanvändning, förebyggande av infektioner, vårdhygien, strategier för ansvarsfull användning av antibiotika, rekommenderade delmål för användning av antibiotika samt forskning och utveckling med incitament för innovation och tillgång till antibiotika.

Sverige ligger överlag bra till på de områden som ingår i rådsrekommendationen, och merparten av vad som förslås i rådsrekommendationen bedöms redan vara på plats i Sverige. Som ledamöterna vet är AMR en prioriterad fråga för det svenska ordförandeskapet och har varit det för Sverige under lång tid. Mot bakgrund av detta har det varit viktigt för ordförandeskapet att verka för

ett antagande av rådsrekommendationen för att bidra till att bevara möjligheten till effektiv behandling av bakteriella infektioner hos människor och djur samt att behålla frågan om AMR högt på den europeiska och internationella dagordningen.

Kommissionens utkast till rekommendation har överlag mottagits väl av medlemsstaterna, och det har funnits ett stort, sektorsövergripande engagemang i förhandlingarna. De synpunkter som inkommit har bland annat rört vikten av att säkerställa en bred One Health-ansats i rekommendationerna och tidsintervaller för uppföljning av nationella handlingsplaner samt att de åtgärder som pekas ut ska vara kostnadseffektiva och evidensbaserade i så stor utsträckning som möjligt.

Synpunkter har också inkommit på att deltagande i samarbeten på EU-nivå om att främja utvecklingen av och tillgången till antimikrobiella medel och andra medicinska motåtgärder mot antimikrobiell resistens är viktigt men även i fortsättningen bör vara frivilligt för medlemsstaterna.

Överläggning om svensk ståndpunkt ägde rum i socialutskottet den 1 juni 2023. Regeringen avser att ställa sig bakom ett antagande av rådsrekommendationen och välkomnar kommissionens förslag till rådets rekommendation om intensifierade åtgärder inom EU för att bekämpa AMR.

Regeringen anser att det är viktigt att rådsrekommendationen bidrar till ett stärkt arbete mot AMR för att bevara möjligheten till effektiv behandling av bakteriella infektioner hos människor och djur. Den föreslagna rekommendationen bedöms i stort ligga i linje med den existerande svenska strategin på området, bland annat vad gäller förebyggande arbete, övervakning av resistens och ansvarsfull användning av och tillgång till nya och äldre antibiotika.

Regeringen ser positivt på de föreslagna åtgärderna i rekommendationen för att bekämpa AMR och att de har ett tvärsекtoriellt One Health-perspektiv. Att anlägga ett sådant perspektiv var avgörande, då bakterier kan överföras mellan människor, djur och livsmedel och spridas i miljön. Sverige har lång erfarenhet av att arbeta på detta sätt mot AMR, och regeringen anser att det är viktigt att behålla frågan högt på den europeiska och internationella dagordningen eftersom bekämpandet av AMR är ett globalt problem. Det är samtidigt viktigt att kompetensfördelningen mellan EU och medlemsstaterna respekteras.

Jag vill också säga att det här är väldigt bra rekommendationer, och jag är glad för dem.

Anf. 24 ANNA VIKSTRÖM (S):

Tack, statsrådet, för föredragningen.

Det här är ett väldigt viktigt ärende med tanke på att WHO har deklarerat att antimikrobiell resistens är ett av de största globala folkhälsohoten. Som vi också hörde ligger Sverige väl till, vilket är positivt. Självklart står vi bakom ståndpunkten.

Vi får hoppas att det som beskrevs om ett positivt engagemang också resulterar i att ärendet går igenom och att fler EU-länder tar sig an denna viktiga uppgift utifrån den föreslagna rådsrekommendationen.

Anf. 25 ORDFÖRANDEN:

Jag vet inte om statsrådet Forssmed vill kommentera kommentaren.

Det kan jag göra genom att bara säga att det är väldigt positivt. Det är ett genombrott på många sätt genom att man sätter landsspecifika åtaganden där det rekommenderas att man minskar sin antibiotikaanvändning och också använder sig av flera av de metoder som Sverige har använt sig av mycket framgångsrikt. Det är ambitiöst och bra.

Anf. 27 ORDFÖRANDEN:

Jag kan konstatera att det finns stöd för regeringens här redovisade ståndpunkt.

Nästa är dagordningspunkt 13, Förordningen om avgifter som ska betalas till EMA. Det är en beslutspunkt.

Anf. 28 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD):

Nästa punkt på dagordningen gäller förslag till förordning om avgifter till Europeiska läkemedelsmyndigheten EMA. Vi mötet den 13 juni väntas förslaget till allmän riktlinje antas. Men jag ska först säga några korta ord om vad som hänt sedan frågan sist var uppe i nämnden.

Nämnden har tidigare informerats om att medlemsstaterna menat att kommissionens förslag till nya ersättningar inte är tillräckliga för att täcka myndigheternas kostnader samt att EMA:s styrelse, där alla medlemsstater finns representerade, bör få en större roll när det kommer till att justera avgifter och ersättningar.

Den allmänna riktlinje som väntas antas vid rådmötet baseras på den diskussion som hölls vid Epscorådets möte den 14 mars. Till denna diskussion hade ordförandeskapet förberett två frågor för medlemsstaterna att ta ställning till.

Den ena frågan handlade om huruvida medlemsstaterna är överens om att en så kallad riktad ansats ska användas där avgifter och ersättningar justeras för vissa utvalda procedurer samt att en generell uppräknings görs för samtliga ersättningar till följd av bland annat ökad inflation och komplexitet.

Den andra frågan handlade om huruvida man är överens om att det finns behov av att ge EMA:s styrelse en stärkt roll samtidigt som kommissionens befogenheter ska begränsas vid framtida justeringar av avgifter och ersättningar.

Ordförandeskapets förslag till inriktning för det fortsatta arbetet fick stort stöd vid Epscorådets möte i mars. Sedan dess har ordförandeskapet samlat in nya data för de utvalda procedurerna och den generella uppräknings och baserat på dem tagit fram förslag till nya avgifter och ersättningar. Gemensamt för samtliga förslag till nya avgifter är att de alla ger en större ersättning till de nationella behöriga myndigheterna.

Ordförandeskapet har även tagit fram förslag till justeringar av förordningens artiklar genom vilka medlemsstaternas inflytande ökar och kommissionens befogenheter begränsas. Medlemsstaterna har getts möjlighet att kommentera ordförandeskapets förslag till justeringar, och det finns ett stort stöd för dessa.

Som jag nämnde inledningsvis väntas ärendet tas upp för allmän riktlinje på Epscorådets möte den 13 juni. I och med detta ges ordförandeskapet mandat att inleda trepartssamtal med Europaparlamentet.

Regeringen stöder den inriktning som föreslås av ordförandeskapet och avser att ställa sig bakom förslaget till allmän riktlinje. Regeringen välkomnar att en genomlysning av EMA:s avgifter görs och ser positivt på kommissionens ansats att bidra till en sund ekonomisk grund för EMA:s verksamhet samt förenklingar för ett mer lätthanterligt och flexibelt avgiftssystem. Regeringen anser att det är av vikt att framtidssäkra avgiftssystemet.

Anf. 29 ORDFÖRANDEN:

Jag kan konstatera att det finns stöd för regeringens här redovisade ståndpunkt.

Nästa är dagordningspunkt 14, Förordningen om ett europeiskt hälsodataområde. Det är en informationspunkt.

Anf. 30 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD):

De här är en lägesrapport vad gäller förhandlingarna om förslaget till förordning om ett europeiskt hälsodataområde, EHDS. Nämnden ska ha fått ta del av lägesrapporten. Men jag tänkte ändå säga några ord om vad den innehåller.

Av lägesrapporten framgår bland annat att flera kompromissförslag har presenterats av det svenska ordförandeskapet. I de kompromissförslag som har presenterats har medlemsstaternas inflytande generellt sett stärkts, de administrativa bördorna begränsats och tiden för implementering av förslaget har förlängts.

I lägesrapporten framgår även att förslagets krav och dess förhållande till andra närliggande rättsakter, exempelvis GDPR och dataförvaltningsakten, har förtydligats i syfte att underlätta den kommande implementeringen av förslaget. Vidare har kraven för sekundäranvändning av hälsodata stärkts. Det gäller till exempel krav att det ska finnas tillräckliga skyddsåtgärder för att få tillgång till hälsodata.

De kompromissförslag som ordförandeskapet har presenterat har byggt på medlemsstaternas kommentarer, och förslagen har generellt sett fått ett positivt bemötande av såväl medlemsstaterna som kommissionen.

Förslaget har varit högt prioriterat under det svenska ordförandeskapet, och cirka 13 förhandlingstillfällen kommer att ha hållits under våren. Det svenska ordförandeskapet ambition har varit att arbeta fram kompromissförslag för hela rättsakten samt lösa ut så många knäckfrågor som möjligt. Denna ambition har vi uppnått.

Jag kan konstatera att rättsakten är omfattande och tekniskt komplex vilket innebär att förhandlingsarbetet kommer att fortsätta under det spanska ordförandeskapet.

Anf. 31 ORDFÖRANDEN:

Cirka 13 lät lagom precist oprecist.

Anf. 32 ANNA VIKSTRÖM (S):

Ordförande! Tack, statsrådet, för föredragningen!

Jag har en fråga som gäller tidsplanen. Statsrådet nämnde att den är förlängd i den förhandling som pågår. Hur ser tidsplanen ut nu egentligen

i förhållande till den utredning som tillsattes av den tidigare regeringen och som pågår på området?

Jag har en fråga om fokus på sekundärdata, där kraven har stärkts. Finns det något annat i förhandlingarna som innebär att man förändrar EU-kommissionens förslag, till exempel när det gäller patientens rätt till sin data?

2022/23:43

9 juni

Anf. 33 MALIN BJÖRK (C):

Tack, statsrådet, för föredragningen.

Centerpartiet välkomnar förslaget om ett europeiskt hälsodataområde och ser positivt på framför allt primäranvändning av hälsodata. Det kommer att göra det lättare för svenskar som befinner sig i gränsöverskridande situationer att få vård.

Samtidigt är vi bekymrade över principen att samtycke ges automatiskt av alla medborgare för sekundär användning och att samtycke aldrig kan återkallas. Vi undrar hur regeringen ser på principen om att införa en så kallad opt-in för användning av hälsodata där aktivt samtycke för processande av hälsodata för sekundära ändamål krävs i stället för kommissionens förslag om automatiskt samtycke.

Anf. 34 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD):

Det är svårt att säga något om tidsplanen för detta. Jag tycker att vi har förhandlat fram det bra. Vi har lyckats nå kompromisser på flera områden under våren. Men det är oerhört tekniskt komplext.

Väldigt många medlemsländer har synpunkter på detta, bland annat utifrån de frågor som Centerpartiet lyfter fram. Det handlar om hur man ska skydda hälsodatan på ett bra och rimligt sätt. Det är väldigt svårt att ge någon exakt tidsplan.

Vi har försökt att jobba på så hårt det bara går med detta. Vi har förhandlat väldigt omfattande om förslaget. Men huruvida det kan gå i mål eller inte under det spanska ordförandeskapet är svårt att säga. Jag kan i varje fall inte göra en sådan prognos. Det är en förhoppning att det ska kunna gå i mål.

Sedan finns det förslag om längre implementeringstider. Det kommer att dröja något längre innan allt är på plats. Jag ska fråga mina medarbetare om vi har något om hur lång den tiden är. Det är dessutom olika för delarna i förslaget hur lång tid man har på sig för att implementera. Tyvärr kan jag inte vara mer precis än så. Men jag hoppas att spanjorerna ska ta detta i mål. Vi behöver det.

Det vore väldigt bra för patienter i Europa att man kunde besöka en vårdinrättning och få rätt vård och patientsäker vård. Det betyder också väldigt mycket på sikt för utvecklandet av nya läkemedel.

Jag kommer till Centerpartiets fråga. Det har stärkts under förhandlingsarbetet. Det har tillförts krav på att man ska informera om sekundär användning och möjligheten till opt-out. På det sättet har man stärkt de aspekterna som Centerpartiet pekar på.

Däremot är det inte så att förslaget innehåller opt-in, som jag uppfattar att Centerpartiet pläderar för. Det skulle vara ett väldigt stort skifte för möjligheten att ta in den här typen av data. Det syftar i grunden till att stärka möjligheterna till en patientsäker vård där datan ska finnas tillgänglig när man behöver den.

Anf. 35 ANNA VIKSTRÖM (S):

Jag hade också en fråga om det sker förändringar i förhållande till EU-kommissionens inriktningar. Statsrådet talar om fokus på sekundär data och kraven för det.

Men finns det någon förändring när det gäller förhandlingarna som rör patientens ägarskap och roll i förhållande till sin egen data, som jag hörde presenteras här för några veckor sedan?

Anf. 36 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD):

Det är mer långtgående skydd för den enskilda personen än i förhållande till kommissionens förslag, eftersom man har infört opt-out-möjlighet även när det gäller primär användning av hälsodata i systemet. Det är korrekt att skyddet för de personliga uppgifterna och möjligheten att utöva skydd över dem har stärkts i förhållande till kommissionens förslag.

Anf. 37 ORDFÖRANDEN:

Med det kan vi tacka för informationen.

Vi går in på dagordningspunkt 15, Förordningen om kvalitets- och säkerhetsstandarder för ämnen av mänskligt ursprung avsedda att användas på människor.

Anf. 38 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD):

Det är den andra lägesrapporten som ska presenteras vid Epsco den 13 som avser just detta. Det gäller den så kallade humanmaterialförordningen.

Under det svenska ordförandeskapet har förslaget hittills diskuterats vid åtta arbetsgruppsmöten. Jag utgår från att det är exakt åtta.

Vår ambition har varit att genomföra en första genomgång av samtliga artiklar i förslaget och att driva arbetet så långt som möjligt. Den första artikelgenomgången har vi lyckats slutföra i maj. Det är glädjande.

Vi har även delat kompromissförslag för två kapitel med medlemsstaterna som kommer att diskuteras under juni.

Under genomläsning av artiklarna har medlemsstaterna getts utrymme att ställa frågor till kommissionen och lämna synpunkter på förslaget till förordning. Stort utrymme har getts åt att öka förståelsen för innehållet och konsekvenserna av de föreslagna reglerna.

Medlemsstaterna har fortsatt att ge ett tydligt stöd för initiativet att öka säkerheten och kvaliteten för ämnen av mänskligt material avsedda för användning på människor.

Synpunkter har återkommit under vårens möten. De har framför allt handlat om den administrativa bördan för medlemsstaterna samt frågor om gränsdragningen mot andra regelverk och mot nationell kompetens på hälso- och sjukvårdsområdet.

Vi har fört arbetet framåt. Det arbetet kommer att fortsätta under det spanska ordförandeskapet.

Anf. 39 ORDFÖRANDEN:

Vi tackar för informationen.

Anf. 40 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD):

En av diskussionspunkterna på dagordningen på Epsco den 13 juni handlar om läkemedelsfrågor. Då väntas ett åsiktsutbyte om jämlik tillgång till läkemedel inom EU och hur konkurrenskraften för EU:s läkemedelsindustri kan stärkas.

Det sker på basis av den diskussionsnot framtagen av det svenska ordförandeskapet och mot bakgrund av kommissionens nyligen presenterade förslag om en översyn av EU:s läkemedelslagstiftning, det så kallade läkemedelspaketet.

Avsikten är dock inte att diskussionen ska handla specifikt om själva lagstiftningen utan hållas bredare, detta eftersom översättningar av lagstiftningen på alla språk ännu inte finns och kommer att vara klara först i slutet av september.

Diskussionen vid Epsco kommer därför att utgå från två övergripande frågeställningar som handlar om tillgång till läkemedel och konkurrenskraft. Nämnden ska ha fått ta del av underlaget.

I dag ser möjligheten för patienter att få ta del av läkemedel som godkänts olika ut mellan EU:s medlemsstater där det skiljer sig mellan stora och små. Även tiden från godkännande till dess att läkemedel görs tillgängliga för patienten skiljer sig åt beroende på var patienten bor inom EU, vilket påverkar patientens tillgång till lämplig behandling för sin sjukdom.

Samtidigt är det viktigt att värna EU:s konkurrenskraft, som efter USA är världens största läkemedelsmarknad. Europa är också den näst största investeraren i forskning och utveckling på läkemedelsområdet med stor vikt på att värna EU:s ledande position på läkemedelsområdet även i framtiden. Både utvecklingen av nya läkemedel och tillgången på läkemedel är beroende av en stark läkemedelsindustri till gagn för både EU:s ekonomi och dess patienter.

Vid mötet föreslås därför hälsoministrarna att kommentera viktiga faktorer för att säkerställa en mycket konkurrenskraftig och innovativ läkemedelsindustri i EU till förmån för EU-medborgarna och vilka åtgärder på EU-nivå som behövs för att säkerställa en jämlik tillgång till läkemedel för alla patienter i EU.

Regeringen stöder ordförandeskapets initiativ till åsiktsutbyte, och regeringen välkomnar en diskussion under det svenska ordförandeskapet om jämlik tillgång till läkemedel och hur konkurrenskraften för EU:s läkemedelsindustri kan stärkas mot bakgrund av att kommissionen har presenterat sitt förslag till EU:s läkemedelslagstiftning.

Särskilt viktigt för regeringen är frågor som rör bristsituationer, miljöhänsyn i läkemedelstillverkningen och antimikrobiell resistens, AMR, samt hur EU:s läkemedelsindustris konkurrenskraft och innovativa kapacitet kan stärkas.

Anf. 41 ORDFÖRANDEN:

Jag konstaterar att det finns stöd för regeringens här redovisade inriktning.

Vi går vidare till dagordningspunkt 17, Övriga frågor, a–d. Information.

Anf. 42 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD):

Ni har fått en del information i den kommenterade dagordningen, men det har tillkommit några punkter som jag skulle vilja nämna för ledamöterna i nämnden.

Det finns ett förslag från Frankrike om att införa en europeisk dag till minne av offren för covid-19-pandemin, som man avser att lyfta upp på mötet.

Den andra övrigpunkten handlar om önskemål från de belgiska, nederländska, luxemburgiska, irländska och österrikiska delegationerna om ouppfyllda medicinska behov. Den punkten avser vi att ta tillsammans med åsiktsutbytet om jämlik tillgång på läkemedel eftersom den berör liknande frågor.

Det här är de frågor som har tillkommit bland de övriga ärendena.

Anf. 43 REBECKA LE MOINE (MP):

Herr ordförande! Jag tackar statsrådet för dragningen.

Jag har tidigare nämnt i nämnden, i det här sammanhanget, att det också är viktigt att vi efter en pandemi drar lärdom och frågor oss hur vi kan förebygga att nästa pandemi bryter ut. Då blir det lite märkligt att inte adressera burhållning av djur. Det är via zoonoser som pandemierna riskerar att uppstå.

Just nu finns ett fågelinfluensavirus som har börjat sprida sig till däggdjur. European Centre for Disease Prevention and Control, ECDC, har gått ut med ett pressmeddelande och manat till vaksamhet för att tidigt upptäcka fall av fågelinfluensa hos människor eftersom man har noterat en rekordstor spridning av fågelinfluensa i Europa.

Själva hållandet av djur ser jag som en trovärdighetsfråga om man ska kunna prata om att förebygga pandemier i framtiden. Jag har nämnt detta tidigare vid flera tillfällen och gjort starka medskick. Är det något som har tagits i beaktande? Jag ser inget i underlaget och i ståndpunkten. Hur har ni tagit till er av tidigare medskick?

Anf. 44 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD):

Jag tackar för medskicket. Det här är förstås en viktig fråga. Jag ska själv besöka ECDC inom kort, och jag kommer naturligtvis att ta del av deras slutsatser om dessa viktiga frågor som ledamoten har lyft upp.

Det pågår också förhandlingar om ett internationellt pandemifördrag. De är i relativt tidigt skede än så länge. I vad mån de kommer att innehålla mer om djurhållning är svårt att säga.

Men jag vill också peka på att det är viktigt att i AMR-slutsatserna – de rör möjligen inte specifikt zoonoser – ha One Health-ansatsen. Det är glädjande att hela Europa ställer upp bakom detta. Det handlar också om djurvälstånd och antibiotika i djurhållningen. Vi inser att det finns risker för både människor och djur om man inte har en sådan ansats som jag antar att ledamoten är ute efter, det vill säga att betrakta kopplingen mellan olika typer av förhållanden till djur med människan. De frågorna finns definitivt med i arbetet.

Anf. 45 REBECKA LE MOINE (MP):

Herr ordförande! Jag tackar för svaret.

Är det möjligt att anmäla avvikande ståndpunkt även om det är en övrig fråga? Nej.

2022/23:43

9 juni

(ORDFÖRANDEN: Det är en informationspunkt.)

Det är dessutom en informationspunkt.

Med den blottade okunskapen framför jag min starka vilja om att verkligen ta frågorna på allvar. Vid besöket hos ECDC kan man höra efter hur man kan implementera deras varningar och kunskap i One Health-arbetet och det förebyggande arbetet i fråga om pandemier. Jag önskar lycka till med det arbetet.

Anf. 46 ORDFÖRANDEN:

Den uttryckliga viljan finns nedtecknat i upppteckningarna.

Anf. 47 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD):

Jag vill tacka nämnden så mycket för att jag fått möjlighet att komma hit.

Anf. 48 ORDFÖRANDEN:

Vi tackar statsrådet för informationen under punkten 17.

Vi tackar statsrådet med medarbetare, och vi önskar dessutom familjen Forssmed en god studenthelg.

§ 3 Sysselsättningsfrågor, socialpolitiska frågor, hälso- och sjukvårdsfrågor samt konsumentfrågor

Statsrådet Paulina Brandberg

Återrapport från möte i Europeiska unionens råd för sysselsättning, socialpolitik, hälso- och sjukvård samt konsumentfrågor den 13–14 mars 2023

Information och samråd inför möte i Europeiska unionens råd för sysselsättning, socialpolitik, hälso- och sjukvård samt konsumentfrågor den 12–13 juni

Anf. 49 ORDFÖRANDEN:

Vi har statsrådet Paulina Brandberg med medarbetare här vid dagens EU-nämnd. Vi börjar med återrapporten från mötet i rådet den 13–14 mars. Finns det något muntligt att tillägga till det skriftliga?

Anf. 50 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

Herr ordförande! Ni har fått en skriftlig redogörelse. Det här var ett möte som ägde rum i Bryssel den 13 mars. Förutom jag själv deltog statsråden Johan Pehrson och Camilla Waltersson Grönvall. Jag har inte så mycket att tillägga utöver det skriftliga underlaget, men jag svarar gärna på frågor, om det finns några.

Anf. 51 ORDFÖRANDEN:

Det finns inga frågor på återrapporten.

Vi går vidare till dagordningspunkt 3, Direktivet om bättre arbetsvillkor för plattformsarbete. Det är en beslutspunkt.

Anf. 52 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

Då tänkte jag inleda med att redogöra för förhandlingarna om plattformsdirektivet. Förhandlingen har i hög takt fortskridit under våren. Det är tre möten som har ägt rum på teknisk nivå i rådsarbetsgruppen, och vi har också haft tre behandlingar i Coreper.

Fokuset under våren har varit att diskutera de outlösta delarna i kapitel 2, som behandlar den av kommissionen föreslagna presumptionen om anställningsstatus. Här har vi gjort viktiga förtydliganden för när presumptionen ska användas och vilken effekt presumptionen får.

Till exempel finns det en tydlig skrivning om att presumptionen inte ska tillämpas i processer inom skatte-, straff- och socialförsäkringsrätten. Presumptionen ska kunna motbevisas i enlighet med nationell rätt. Andra kriterier i presumptionen har inte ändrats sedan omröstningen i december.

Det som är viktigt för svenskt vidkommande är att den så kallade svenska klausulen om semidispositivitet ligger kvar oförändrad. Det är såklart viktigt för vår position.

Regeringen föreslår därför att Sverige vid rådsmötet ställer sig bakom ordförandeskapets förslag till allmän riktlinje.

Anf. 53 SERKAN KÖSE (S):

Ordförande! Jag tackar statsrådet för dragningen.

Jag vill inleda med att säga att vi socialdemokrater ställer oss självklart positiva till att EU-kommissionen vill förbättra arbetsvillkoren och de

sociala rättigheterna för plattformarbetare. Men precis som vi har aviserat ett antal gånger anser vi att direktivet får långtgående konsekvenser för vår modell. I december anmälde vi en avvikande ståndpunkt utifrån det förslag som presenterades då. Vi var kritiska till förslaget eftersom vi anser, som också statsrådet nämnde, att semidispositivitetsskrivningarna är för svaga.

Vi kan konstatera att det har skett förändringar, men vi kommer fortfarande inte att ändra vår hållning utifrån det som ligger på bordet.

Låt oss se på ett exempel i kapitel 2 om anställningsstatus. Vi kan konstatera, vilket har påpekats, att det har varit det politiskt mest känsliga avsnittet i förslaget. Jag skulle vilja höra från statsrådet vad som har förändrats från december fram till i dag; hela resan om semidispositiviteten och de förbättringar som har gjorts. Kan statsrådet säga något om det?

LO har också varit kritiskt och framfört synpunkter om det presenterade förslaget. Jag vill gärna höra hur det har tagits emot och bearbetats i dagens dokument.

Anf. 54 ILONA SZATMÁRI WALDAU (V):

Ordförande! Jag tackar statsrådet för genomgången.

Det här är ingen enkel fråga. Vänsterpartiet har tidigare anmält en avvikande ståndpunkt utifrån att den svenska modellen är hotad. Samtidigt ser vi hur viktigt det är att hitta lösningar för att stärka plattformarbetarnas rättigheter och trygghet. Kommissionens ursprungliga förslag var starkt. Nu ligger ett kompromissförslag på bordet, som i vissa delar har vattnats ur och i andra delar inte.

Hur stor är möjligheten att förslaget kommer att gå igenom i rådet? Det står i underlaget att många länder inte ställer sig bakom förslaget. Av dem som nu förväntas säga nej är det nu ungefär hälften som vill att förslaget ska vara mer strikt, det vill säga ligga närmare kommissionens förslag, och hälften som säger nej menar att det är alldeles för långtgående. De som säger nej verkar stå långt från varandra.

Jag tycker att det svenska ordförandeskapet borde lägga sig närmare dem som vill att det ska vara mer strikt, närmare kommissionen. Hur ser statsrådet på detta? Vad händer om det nu liggande förslaget inte går igenom? Åt vilket håll kommer förhandlingarna att gå? Vilken av grupperna vill man få med sig på tåget?

Anf. 55 MALIN BJÖRK (C):

Ordförande! Jag tackar statsrådet för dragningen.

Jag tror att Serkan Köse var inne på det jag hade tänkt att fråga om. Min fråga rör arbetsmarknadens parter. De har varit kritiska för att frågan går för långt in på nationell kompetens och parternas autonomi. Har regeringen fört någon form av dialog med arbetsmarknadens parter parallellt med att man har förhandlat texten i rådet, särskilt under ordförandeskapsmånaderna?

Anf. 56 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

Herr ordförande! Jag börjar med frågan om semidispositiviteten. Här har ingenting ändrats under det arbete som har pågått under våren.

Ändringar har dock skett vad gäller presumtionen. Bland annat har vi som ordförande föreslagit att de bestämmelser som har ingåtts i så kallade ensidiga avtal ska vara relevanta för presumtionen. Om förslaget går ige-

nom skulle det innebära att presumptionen blir mer begränsad i förhållande till hur förslaget såg ut i december.

Det förtydligas också att när personer väl har blivit rätt omklassificerade ska de likabehandlas och ges de rättigheter som följer av anställningsförhållandet. Möjligheten för medlemsstaterna att ge de behöriga nationella myndigheterna utrymme att under vissa förutsättningar inte tillämpa presumptionen har omformulerats för att ge mer flexibilitet åt medlemsländer som inte vill ge detta utrymme till sina myndigheter. Det har även tillkommit en skrivning om att kommissionen i sin utvärdering av direktivet ska undersöka effekterna av så kallade mellanhänder som plattformsföretag använder sig av.

Detta är sammanfattningsvis vad som har ändrats. Men semidispositiviteten har alltså inte ändrats.

När det gäller frågan från Vänsterpartiet vill jag börja med att säga att regeringen delar uppfattningen att det är viktigt att värna den svenska modellen. Där råder det ingen oenighet alls. Därför är jag glad att vi under det tjeckiska ordförandeskapet fick igenom de här viktiga skrivningarna i förslaget till direktiv. Så som det är formulerat nu är det regeringens bild att det går att implementera samtidigt som den svenska modellen värnas, och detta har varit helt avgörande.

Angående möjligheten att förslaget går igenom nu på måndag är det fortfarande inte helt klart. Jag var i Frankrike i förrgår och besökte den franska ministern. De har en avgörande position i detta, och de hör till den grupp som vill ha ett mer utspätt direktiv. Vi har fått in vissa skrivningar för att gå dem till mötes. Samtidigt vill de ha vissa skrivningar som vi inte har kunnat tillgodose för att inte tappa andra länder. Jag tror ändå att det finns goda möjligheter att förslaget går igenom i nästa vecka, men detta är fortfarande ingenting som är klart på något sätt.

Det som händer om förslaget inte går igenom är att det spanska ordförandeskapet tar över. Tjeckerna gjorde ett stort arbete med detta, och sedan har vi plockat ned det på teknisk nivå och verkligen arbetat igenom det för att ta in synpunkter från så många medlemsländer som möjligt. Om det inte blir någon lösning nu blir det nog svårt att få något direktiv över huvud taget, är min bedömning.

Spanien är ett av de länder som vill ha ett mer ambitiöst direktiv. De kommer såklart att behöva ha en neutral hållning som ordförande, men man kan konstatera att de i sin dialog med oss har velat ha mer ambitiösa skrivningar än vad vi har kunnat få in för att inte tappa andra länder.

Slutligen kan jag säga att vi har haft löpande dialog med parterna under våren så att de har kunnat följa arbetet med det som har hänt.

Anf. 57 SERKAN KÖSE (S):

Herr ordförande! Jag tackar statsrådet för svaret på mina frågor. Man kan konstatera att jag inte blev lugnare av statsrådets svar på frågorna om konsekvenserna av direktivet och hur det kommer att påverka vår arbetsmarknadsmodell. Parterna är fortfarande oroliga och delar inte riktigt statsrådet positiva bild av att detta kommer att värna den svenska modellen. Snarare anser parterna att detta kommer att ha påverkan på vår modell.

Som jag nämnde tidigare anmälde vi en avvikande standpunkt redan i december, och jag vill understryka att vi socialdemokrater står kvar vid

Anf. 58 ILONA SZATMÁRI WALDAU (V):

Jag tackar statsrådet för svaret. Det känns lite osäkert. Jag vill ändå tydliggöra att det för Vänsterpartiets del är oerhört viktigt att vi hittar en bra väg framåt när det gäller tryggheten för dem som jobbar inom dessa plattformsanställningar. Jag stöder därför regeringens nu redovisade inriktning.

Men om kompromissförslaget inte går igenom är mitt medskick att regeringen ska stödja det spanska ordförandeskapet i att få fram mer ambitiösa skrivningar, det vill säga att det behöver blir ett skarpare direktiv när det gäller tryggheten för plattformarbetare.

Anf. 59 MATILDA ERNKRANS (S):

Herr ordförande! Som Serkan Köse så väl framförde anmälde Socialdemokraterna en avvikande ståndpunkt redan i december eftersom vi tyckte att skrivningarna om inte minst semidispositivitet var för svaga, något som parterna också har varit väldigt tydliga med.

Statsrådet säger här att det är lika svaga skrivningar nu och att ingenting har ändrats där. Detta gör att vi kvarstår med vår avvikande ståndpunkt. Vi anser inte att Sverige ska gå fram och anta den här allmänna riktlinjen.

Anf. 60 MALIN BJÖRK (C):

Jag tackar statsrådet för redogörelserna. Även Centerpartiet har anmält avvikande ståndpunkt tidigare, senast på EU-nämnden möte i december. Den ståndpunkt som vi anmälde då står vi fast vid.

Anf. 61 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

Jag kan sammanfattningsvis säga att när det gäller EU-direktiv inom detta område uppstår alltid frågan hur de är förenliga med den svenska modellen. Det är inte första gången som den frågan uppstår. Detta är någonting som vi löpande behöver hantera under EU-arbetet.

Jag är väldigt glad att de viktiga skrivningarna om semidispositivitet finns med i direktivet. Jag är också glad över att de kom in i direktivet innan det svenska ordförandeskapet inleddes. Nu har vi ju haft en roll som neutral förhandlare, och då har det varit svårare för oss att få in den här typen av skrivningar.

Jag tror att det ligger i Sveriges intresse att ge stöd till den allmänna riktlinjen för att vi också i det kommande EU-arbete ska kunna få in skrivningar om semidispositivitet som är viktiga för att vi ska kunna värna den svenska modellen. Om det finns en majoritet går ju direktiven igenom oavsett hur vi röstar. Då är det viktigt att övriga medlemsstater lyssnar på oss när vi ber om skrivningar just för att värna vår svenska modell. Lyckas vi få in sådana skrivningar och faktiskt sedan också stöder direktiven när vi har fått framgång i förhandlingarna, tror jag att det är viktigt för att de ska lyssna på oss även i framtiden.

Det är alltså min starka uppfattning att det ligger i Sveriges intresse att ställa sig bakom den allmänna riktlinjen, och det är därför som jag begär det mandat som jag begär här i dag.

Anf. 62 REBECKA LE MOINE (MP):

Herr ordförande! Jag tackar också statsrådet för dragningen. Vi i Miljöpartiet har tidigare anmält en avvikande ståndpunkt men stöder nu regeringens linje. Jag har samma medskick som Ilona Szatmári Waldau från Vänsterpartiet.

Anf. 63 ORDFÖRANDE:

Jag noterar att Socialdemokraterna respektive Centerpartiet har avvikande ståndpunkter.

I övrigt finner jag att det finns stöd för regeringens här redovisade ståndpunkt.

Vi går vidare till dagordningspunkt 4, Direktivet om standarder för likabehandlingsorgan (artikel 19). Det är en beslutspunkt.

Anf. 64 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

Herr ordförande! Det gäller alltså två direktiv om standarder för så kallade jämlikhetsorgan. Avsikten med direktiven är att stärka skyddet mot diskriminering genom att fastställa minimikrav för jämlikhetsorganens funktion i syfte att öka deras effektivitet och garantera deras oberoende.

Förslagen är utformade som ett paket med två direktiv av lagtekniska skäl eftersom det finns två rättsliga grunder där olika förfaranderegler aktualiseras. Det ena direktivet avser likabehandling av kvinnor och män i arbetslivet, vilket beslutas enligt det ordinarie lagstiftningsförfarandet, det vill säga att rådet beslutar med kvalificerad majoritet. Det andra direktivet avser övriga diskrimineringsgrunder i arbetslivet och tillgång till socialt skydd, hälso- och sjukvård och utbildning samt till varor och tjänster. Detta direktiv beslutas med särskilt lagstiftningsförfarande, det vill säga att rådet beslutar med enhällighet.

Direktiven är i sak likalydande och innehåller exempelvis bestämmelser om jämlikhetsorganens oberoende och resurser och deras möjligheter att ta emot enskilda klagomål, att kunna medverka till förlikning och att kunna bistå enskilda vid rättslig prövning.

Under våren har det pågått intensiva förhandlingar, och flertalet medlemsländer har önskat mer flexibilitet i direktiven utifrån medlemsländernas olika nationella system. Diskussionen har främst fokuserat på bland annat bestämmelserna om jämlikhetsorganens självständighet, resurser och utredningsmöjligheter och möjligheter för jämlikhetsorganen att agera i domstolsförhandling. Arbetet med att hitta kompromisslösningar utifrån medlemsländernas synpunkter med målet att nå två allmänna riktlinjer vid Epscorådet har pågått in i det sista.

Så som direktivförslagen är utformade bedöms Sverige i stort sett leva upp till dem. Regeringen föreslår att Sverige vid rådsmötet ställer sig bakom ordförandeskapets inriktning att anta en allmän riktlinje gällande båda dessa direktiv.

Anf. 65 SERKAN KÖSE (S):

Herr ordförande! Jag tackar statsrådet för dragningen. Vi anser att unionens arbete för jämlikhet och icke-diskriminering är av stor betydelse för att upprätthålla unionens grundläggande värden och enskilda människors rättigheter, något jag tycker är viktigt. Därför anser vi också att det är betydelsefullt att skapa ett likvärdigt skydd mot diskriminering inom hela EU. Vi välkomnar förslaget och anser att det är en rimlig utveckling.

Jag har två frågor som är kopplade till förslaget. Den ena handlar om Diskrimineringsombudsmannen, som vi har i Sverige. Jag undrar om det finns några tankar på att stärka DO:s oberoende i lag, vilket också finns med i förslaget om att stärka jämlikhetsorganens oberoende.

Den andra frågan gäller en annan central fråga i diskussionen, nämligen resurser. Jag undrar hur man tänker kring att stärka resurserna för att driva processer.

Jag har också en tredje fråga, så att jag förstår hur det är tänkt: Om vi tittar vi på ordförandeskapets kompromissförslag under punkt 3, artikel 8, kan vi konstatera att det står att man tar bort bestämmelsen att dessa organ ska ha befogenhet att genomföra utredningar efter en klagan eller på eget initiativ. Man tar alltså bort bestämmelsen att de har befogenhet att göra utredningar. Jag undrar hur detta påverkar målet med jämlikhetsorgan när befogenheten att genomföra utredningen ska tas bort. Kan statsrådet säga något om det?

I artikel 16 om den gemensamma indikatorn listan konstateras att dessa indikatorer inte får användas för att ge specifika rekommendationer till enskilda medlemsstater. Vad betyder det i praktiken?

Det var två tekniska frågor.

Anf. 66 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

Herr ordförande! Jag tackar ledamoten för frågorna.

Diskrimineringsombudsmannen är ju vårt nationella organ, och vi bedömer att direktivförslagen inte kommer att påverka DO:s verksamhet eftersom vi redan nu lever upp till det som står i direktivet. Vi sidan av detta ligger det på mitt bord som ansvarig minister för diskrimineringsfrågor att kontinuerligt tillse att DO:s verksamhet fungerar på ett tillfredsställande sätt. Det är ett arbete som pågår oavsett direktivförslagen. Härefter ligger också att tillse att det finns resurser för att ha ett fungerande arbete.

När det gäller de två tekniska frågorna om att ta bort möjligheten att genomföra utredningar får jag be om hjälp av mina tjänstemän. Jag lämnar därför ordet vidare till någon som kan svara bättre än jag.

Anf. 67 Ämnesrådet ANNA SCHÖLIN:

När det gäller artikel 8 står det nu att jämlikhetsorganen ska kunna utreda diskriminering. Tidigare stod det också ”utifrån en enskild anmälan eller på eget initiativ”, men den texten är flyttad till beaktandesatsen. Den har alltså inte försvunnit men står inte i själva artikeln, och det är i förhandlingssyfte. Den finns alltså fortfarande med i direktivet men i beaktandesatsen.

När det gäller artikel 16 om indikatorerna är syftet med bestämmelsen att kommissionen ska se hur direktivet i stort faller ut. Många medlemsländer var oroliga att det skulle innebära att kommissionen rangordnar medlemsländer utifrån hur de har organiserat sitt

jämlikhetsorgan. Den är alltså mer till för kommissionen. Det är dock ett direktiv, så kommissionen kan fortfarande gå på ett land som inte har implementerat direktiven korrekt.

Jag hoppas att det var svar på frågorna.

Anf. 68 ORDFÖRANDEN:

Jag kan konstatera att det finns stöd för regeringens här redovisade ståndpunkt vad gäller direktivet för standarder för likabehandling i artikel 19, under punkt 4 på dagordningen, och att det också finns stöd för standarder för likabehandling i artikel 157, under punkt 5 på dagordningen.

Vi går vidare till dagordningspunkt 6, Direktivet om likabehandling. Det är en informations- och diskussionspunkt.

Anf. 69 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

Herr ordförande! Detta är ett direktiv som innehåller skydd mot diskriminering på grund av religion eller övertygelse, funktionsnedsättning, ålder eller sexuell läggning inom områdena utbildning, socialt skydd och hälso- och sjukvård samt tillgång till varor och tjänster.

Det svenska ordförandeskapet har fortsatt arbetet med detta förslag i syfte att ytterligare klarlägga förhandlingsläget. Här har diskussionen fokuserat på utestående frågor som är kopplade till direktivets bestämmelser om definitionen av diskriminering, direktivets tillämpningsområde och skäligen stöd och anpassningsåtgärder för personer med funktionsnedsättning. På Epsco kommer ordförandeskapet att presentera en lägesrapport gällande detta direktiv. Det är alltså inte en beslutspunkt.

Det är ett gammalt direktiv som har förhandlats i snart 15 år. Det krävs enhällighet i rådet för att förslaget ska kunna antas. Regeringen anser att det finns ett behov att tydliggöra om det över huvud taget finns möjliga vägar framåt för detta förslag. På Epscorådet nästa vecka kommer det därför att hållas en riktlinjedebatt gällande detta direktiv.

Anf. 70 LUDVIG ASPLING (SD):

Vi har en avvikande mening. De föreslagna diskrimineringsgrunderna är enligt vår mening problematiska då specificeringen av vissa grupper är begränsande. Sverige har infört sju diskrimineringsgrunder, men ändå utelämnar det ett flertal individer som upplever negativ särbehandling på annan grund. Skrivningen som nu ligger på bordet är sedan 2008 och kan i dag anses vara inaktuell. I stället för att framöver införa nya diskrimineringsgrunder som kan behöva revideras över tid eller som riskerar att exkludera någon grupp eller kategori av människor bör skrivningen ändras. Diskrimineringsgrunderna bör ersättas av ”otillbörlig särbehandling”, som därmed skulle fånga upp alla former av diskriminering.

Anf. 71 SERKAN KÖSE (S):

Ordförande! Jag tackar statsrådet för dragningen i en viktig fråga. Vi stöder regeringens arbete och anser att det är viktigt att få detta på plats.

Jag har dock en fråga till statsrådet. Man kan konstatera att det inte går att uppnå nödvändig enighet för förslaget. Vilka länder blockerar, och vad handlar diskussionen främst om? Det vore intressant att höra. Det är ju ett bra förslag.

2022/23:43
9 juni

Anf. 72 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

Herr ordförande! Som en kommentar till det som framfördes av Ludvig Aspling kan jag säga att det svenska ordförandeskapet har som ambition att skaka liv i detta direktiv, som har legat så länge, och försöka skapa ett momentum framåt. Det har ju varit blockerat under lång tid. Det finns absolut utrymme för diskussion om hur vi från svensk sida skulle önska att direktivet formuleras, men vår ambition har varit att över huvud taget skapa ett momentum som senare ordförandeskap ska kunna ta över. Detta hoppas vi kunna åstadkomma genom en riktlinjediskussion på rådet nästa vecka.

Det är ett flertal länder som blockerar och är emot förslaget i sin helhet. Låt mig lämna frågan vidare till en tjänsteman som kan detaljerna bättre än jag.

Anf. 73 Ämnesrådet ANNA SCHÖLIN:

Som sagt är några länder emot förslaget i sin helhet. De frågor som har diskuterats och som är utestående är dels tillämpningsområdet – det handlar om skäliga stöd- och anpassningsåtgärder för personer med funktionsnedsättning – dels begreppet diskriminering.

Anf. 74 MATILDA ERNKRANS (S):

Ordförande! Är det statsrådets mening att framföra Sverigedemokraternas medskick eller inte?

Anf. 75 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

Herr ordförande! Jag uppfattade det inte som ett medskick utan som en avvikande mening från Sverigedemokraterna. Diskussionen nästa vecka kommer nog att vara ganska öppna i syfte att klarlägga läget för direktivet och kunna hitta framkomliga vägar framåt för kommande ordförandeskap. Det är det vi vill uppnå med diskussionen.

Anf. 76 MATILDA ERNKRANS (S):

Ordförande! Jag tackar statsrådet för tydliggörandet.

Anf. 77 LUDVIG ASPLING (SD):

Om statsrådet uppfattar det på det sättet ska jag inte bråka, utan det känns okej för oss.

Anf. 78 ORDFÖRANDEN:

Ordföranden uppfattar det också på det sättet.

Jag kan konstatera att det finns en avvikande ståndpunkt från Sverigedemokraterna.

I övrigt finns stöd för regeringens här redovisade inriktning. Vi tackar för informationen under punkt 6.

Vi går till dagordningspunkt 7, Direktivet om ändring av direktiv

Anf. 79 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

Herr ordförande! När det gäller förhandlingarna om ändringar i detta direktiv handlar det framför allt om hur övergångsbestämmelserna ska utformas när det lägre gränsvärdet för blod träder i kraft, som har diskuterats. Dessutom har bland annat riktlinjer för hur hälsoundersökningar ska utformas varit uppe för behandling.

Vi har arbetat intensivt med förslaget, och vi kommer att lägga fram en text som vi bedömer att samtliga medlemsstater kommer att ställa sig bakom. Vi föreslår att även Sverige vid rådsmötet ställer sig bakom ordförandeskapets förslag till allmän riktlinje gällande direktivförslaget.

Anf. 80 ORDFÖRANDE:

Jag kan konstatera att det finns stöd för regeringens här redovisade ståndpunkt.

Vi går till dagordningspunkt 9, Rådets rekommendation om stärkt dialog mellan arbetsmarknadens parter i Europeiska unionen. Det är en beslutspunkt.

Anf. 81 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

Herr ordförande! När det gäller arbetet med detta förslag har det hållits fem möten i rådsarbetsgruppen, och det sista mötet hölls den 22 maj. Baserat på resultatet av diskussionerna är bedömningen att rekommendationen ska kunna antas på Epsco nästa vecka.

Genomgående under förhandlingarna har medlemsstaterna uttryckt stöd för såväl rekommendationens syfte som valet av instrument, det vill säga att det är just en rekommendation och inte bindande lagstiftning. Diskussionerna under rådsarbetsgruppsmötena har primärt kretsat kring uppföljningsmekanismen, som många medlemsstater ansett vara för omfattande, och den del som rör avvikelser i kollektivavtal, som vissa uppfattat som otydlig. Vi har också diskuterat formulering av definitionerna i rekommendationen.

Det senaste kompromissförslaget vi lade fram togs emot väl av medlemsstaterna, och vi kommer att lägga fram en text som vi bedömer att samtliga medlemsstater kommer att ställa sig bakom. Regeringen föreslår att även Sverige vid rådsmötet ställer sig bakom ordförandeskapets förslag till rådsrekommendation.

Anf. 82 SERKAN KÖSE (S):

Ordförande! Jag tackar statsrådet för dragningen.

Detta är ett viktigt förslag för att stärka den sociala dialogen. Vi ställer oss bakom förslaget men vill understryka att EU ska lämna utrymme för arbetsmarknadens parter att förhandla och hitta avtalslösningar som svarar mot behoven på arbetsmarknaden för respektive bransch. Det är också viktigt att värna de nationella arbetsmarknadsmodellerna och parternas utrymme att avtala om villkoren på arbetsmarknaden liksom rådsrekommendationen om social dialog, vilket också framkommer i skrivningarna.

Anf. 83 ORDFÖRANDEN:

Då kan jag konstatera att det finns stöd för regeringens här redovisade ståndpunkt.

Vi går vidare till dagordningspunkt 10, Slutsatser om integrering av ett jämställdhetsperspektiv i politik, program och budgetar. Det är en beslutspunkt.

Anf. 84 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

Herr ordförande! Detta är alltså rådsslutsatser på jämställdhetsområdet, där vi kommer att lägga fram ett utkast för godkännande. Rådsslutsatserna knyter an till område H i Pekingplattformen och handlar om jämställdhetsintegrering i policyer, program, projekt och budgetar. De har ett särskilt fokus på jämställdhetsintegrering i budgetprocessen.

Här föreslår regeringen att Sverige vid rådsmötet ställer sig bakom ett godkännande av ordförandeskapets förslag till slutsatser.

Anf. 85 ORDFÖRANDEN:

Då kan jag konstatera att det finns stöd för regeringens här redovisade ståndpunkt.

Då har vi kommit till dagordningspunkt 11, Övriga frågor. Finns det något att tillägga, statsrådet?

Anf. 86 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

Jag hade inte tänkt gå in närmare på dagordningens övriga frågor men vill ändå nämna att vi som ordförandeland har en informationspunkt om asbestdirektivet. När det gäller detta direktiv enades man om en allmän riktlinje på Epsco i december. Vi kommer nu på Epsco i nästa vecka att informera om status i trepartssamtalen och har detta som en informationspunkt på rådsmötet.

Anf. 87 SERKAN KÖSE (S):

Det gäller alltså samtliga övriga frågor, om jag har förstått det rätt.

Vad gäller asbestdiskussionen har vi som sagt haft detta uppe i arbetsmarknadsutskottet tidigare. Medskicket från vår sida har varit att vi ska fortsätta att jobba för att kräva strängare gränsvärden; det vill jag lyfta upp även här i dag.

När det gäller punkt ii om revidering av förordningen om samordning av de sociala trygghetssystemen, 883, kan jag konstatera att det europeiska bygg- och träfacket samt europeiska federationen för arbetsgivare inom bygg- och träindustrin i ett brev till regeringen varnat för att förslaget om slopad anmälningsplikt vid kortare utstationering kan utnyttjas av oseriösa företag när de så kallade A1-intygen helt ska tas bort. Parterna menar att detta öppnar för osund konkurrens inom den europeiska byggsektorn.

Med anledning av detta vill jag fråga statsrådet om hon har tagit del av detta brev och hur hon har svarat på parternas oro när det gäller att kravet på anmälningsplikt tas bort.

När det gäller förordning 883 tillhör den inte mitt utan statsrådet Anna Tenjes ansvarsområde. Jag har med mig tjänstemän från Socialdepartementet som kanske kan bringa lite klarhet i detta och lämnar ordet vidare till dem.

Anf. 89 Kanslirådet ANNA SVÄRD:

Kort kan nämnas att den anmälningssplikt som det hänvisas till i förordning 883 syftar till att säkerställa den socialförsäkringslagstiftning som en enskild tillhör. Det förslag som ligger gäller alltså en mer processuell fråga och fråntar inte den enskilde den lagstiftning som denne tillhör i grund och botten.

Kopplad till denna fråga är också anmälningsskyldigheten enligt utstationeringsdirektivet, men den anmälningssplikten är av lite annan karaktär och tjänar ett annat syfte, sammanfattningsvis att den utstationerade arbetstagaren ska få tillgång till de arbetsrättsliga rättigheter denne har rätt till enligt utstationeringsregelverket.

Kort kan nämnas att det i det förslag som var uppe i Coreper den 28 april i år, som lades fram av det svenska ordförandeskapet, alltså är en huvudregel att man ska göra den förtida anmälan enligt förordning 883. Det ska dock noteras att detta förslag inte fick kvalificerad majoritet.

Anf. 90 SERKAN KÖSE (S):

Ursäkta min okunskap – bara så att jag fattar. Innebär detta att anmälningssplikten finns kvar för utstationerade byggnadsarbetare, exempelvis? Har jag förstått det rätt? Kommer kravet att finnas kvar, eller tas det bort med detta förslag?

Anf. 91 Kanslirådet ANNA SVÄRD:

Huvudregeln är att en anmälan ska göras, enligt det förslag som ligger. Kravet finns alltså kvar. Sedan kan det finnas vissa undantag från den regeln, men huvudregeln är att en sådan anmälan ska göras för att säkerställa socialförsäkringstillhörigheten när en person ska arbeta i en annan medlemsstat.

Anf. 92 MATILDA ERNKRANS (S):

Serkan och jag växeldrar lite. Jag vill bara ställa en kontrollfråga. Detta är ju en informationspunkt, så vi kan inte anmäla några avvikande ståndpunkter. Men vi kan ställa frågor och få detta nedtecknat i protokoll och uppteckningar.

Om jag förstår detta rätt drev Sverige alltså under det svenska ordförandeskapet att man skulle göra försämringar – att anmälan inte skulle behövas vid kortare utstationeringstillfällen. Men detta fick inte majoritet i Coreper, så nu gäller de regler som har gällt sedan tidigare. Detta var alltså bara en kontrollfråga.

Anf. 93 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

Jag kan börja, och sedan kan tjänstemännen säkert fylla i.

Det som är viktigt här är att hålla isär. Vi har 883-förordningen som gäller vilket socialförsäkringssystem man hör till, och sedan har vi utstationeringsdirektivet och svensk lagstiftning som bygger på det.

Anmälningsplikten enligt utstationeringsdirektivet tillhör mitt ansvarsområde, så jag kan svara på frågor gällande det. Där gjordes en skärpning av lagen 2020. Tidigare fanns ett undantag för kortare utstationeringar, som inte behövde anmälas. Detta skärpte man, och det ser den här regeringen som en positiv förändring.

Det finns inget förslag på bordet som rör anmälningsplikten för utstationeringar. Här handlar det om reglering av vilka arbetsrättsliga villkor som ska gälla för utstationerade arbetstagare. Där finns inga som helst förslag om att göra några förändringar.

Det som ligger på bordet under det svenska ordförandeskapet är 883, som alltså rör socialförsäkringsförmåner och vilket land som är tillämpligt där. Det ligger alltså inte på mitt bord, utan när det gäller detta kan tjänstemännen från Socialdepartementet i så fall svara. Vi har en position som honest broker i detta sammanhang, och detta är något som ligger på bordet under det svenska ordförandeskapet.

Det är viktigt att hålla isär dessa; det är lätt att blanda ihop dem.

Tjänstemännen har kanske något att tillägga när det gäller just 883.

Anf. 94 Kanslirådet ANNA SVÄRD:

Jag har inte så mycket mer att tillägga än att jag verkligen instämmer i den beskrivningen. Det är viktigt att hålla isär regelverken, och de har olika syften.

Anf. 95 SERKAN KÖSE (S):

Återigen – detta är en informationspunkt, men vi vill också förstå.

Det här brevet som har skickats till regeringen från de europeiska bygg- och träfacken men även arbetsgivarorganisationerna – hur har det hanterats? Man lyfter ju tydligt upp att alla undantag kommer att leda till ökad social dumpning, vilket också konstateras i brevet som har skickats till regeringen. Så min fråga är: Hur har brevet hanterats, om detta handlar om något annat? Här pratar man ganska tydligt om social dumpning i och med det förslag som ligger på bordet.

Anf. 96 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

Eftersom detta som sagt inte tillhör mitt ansvarsområde lämnar jag gärna ordet vidare till tjänstemännen.

Anf. 97 Departementssekreterare AGNES SÖRENSEN:

Jag kan bara informera om att detta brev togs emot; det var adresserat till Anna Tenje. Med brevet kom också en mötesförfrågan – man ville lyfta diskussionen vid detta tillfälle, inför att det förslag som det svenska ordförandeskapet arbetat med skulle läggas fram i Coreper. Statssekreterare Anna Pettersson Westerberg ville gärna träffa parterna, men det gick inte att enas med parterna om den föreslagna mötestiden. Vi hade däremot ett samtal på teknisk nivå, där vi tog emot parternas inspel.

Anf. 98 ORDFÖRANDEN:

Då tackar vi för informationen.

Därmed har vi avhandlat den sista punkten på föredragningslistan med statsrådet Paulina Brandberg. Vi tackar statsrådet och medarbetare för deltagande!

2022/23:43

9 juni

Innehållsförteckning

§ 1 Sysselsättningsfrågor, socialpolitiska frågor, hälso- och sjukvårdsfrågor samt konsumentfrågor	1
Anf. 1 ORDFÖRANDEN.....	1
Anf. 2 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L).....	1
Anf. 3 ORDFÖRANDEN.....	1
Anf. 4 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L).....	1
Anf. 5 MALIN BJÖRK (C).....	2
Anf. 6 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L).....	2
Anf. 7 Ämnesrådet ULRIKA HALL.....	2
Anf. 8 ORDFÖRANDEN.....	3
Anf. 9 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L).....	3
Anf. 10 ORDFÖRANDEN.....	3
Anf. 11 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L).....	3
Anf. 12 ORDFÖRANDEN.....	3
Anf. 13 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L).....	4
Anf. 14 SERKAN KÖSE (S).....	4
Anf. 15 ORDFÖRANDEN.....	4
Anf. 16 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L).....	4
Anf. 17 ORDFÖRANDEN.....	4
Anf. 18 SERKAN KÖSE (S).....	4
Anf. 19 ORDFÖRANDEN.....	4
§ 2 Sysselsättningsfrågor, socialpolitiska frågor, hälso- och sjukvårdsfrågor samt konsumentfrågor	5
Anf. 20 ORDFÖRANDEN.....	5
Anf. 21 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD)	5
Anf. 22 ORDFÖRANDEN.....	5
Anf. 23 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD)	5
Anf. 24 ANNA VIKSTRÖM (S).....	6
Anf. 25 ORDFÖRANDEN.....	6
Anf. 26 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD)	7
Anf. 27 ORDFÖRANDEN.....	7
Anf. 28 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD)	7
Anf. 29 ORDFÖRANDEN.....	8
Anf. 30 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD)	8
Anf. 31 ORDFÖRANDEN.....	8
Anf. 32 ANNA VIKSTRÖM (S).....	8
Anf. 33 MALIN BJÖRK (C).....	9
Anf. 34 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD)	9
Anf. 35 ANNA VIKSTRÖM (S).....	10
Anf. 36 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD)	10
Anf. 37 ORDFÖRANDEN.....	10

Anf. 38	Socialminister JAKOB FORSSMED (KD)	10
Anf. 39	ORDFÖRANDEN	10
Anf. 40	Socialminister JAKOB FORSSMED (KD)	11
Anf. 41	ORDFÖRANDEN	11
Anf. 42	Socialminister JAKOB FORSSMED (KD)	12
Anf. 43	REBECKA LE MOINE (MP)	12
Anf. 44	Socialminister JAKOB FORSSMED (KD)	12
Anf. 45	REBECKA LE MOINE (MP)	13
Anf. 46	ORDFÖRANDEN	13
Anf. 47	Socialminister JAKOB FORSSMED (KD)	13
Anf. 48	ORDFÖRANDEN	13

§ 3 Sysselsättningsfrågor, socialpolitiska frågor, hälso- och

sjukvårdsfrågor samt konsumentfrågor

Anf. 49	ORDFÖRANDEN	14
Anf. 50	Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L)	14
Anf. 51	ORDFÖRANDEN	14
Anf. 52	Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L)	14
Anf. 53	SERKAN KÖSE (S)	14
Anf. 54	ILONA SZATMÁRI WALDAU (V)	15
Anf. 55	MALIN BJÖRK (C)	15
Anf. 56	Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L)	15
Anf. 57	SERKAN KÖSE (S)	16
Anf. 58	ILONA SZATMÁRI WALDAU (V)	17
Anf. 59	MATILDA ERNKRANS (S)	17
Anf. 60	MALIN BJÖRK (C)	17
Anf. 61	Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L)	17
Anf. 62	REBECKA LE MOINE (MP)	18
Anf. 63	ORDFÖRANDEN	18
Anf. 64	Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L)	18
Anf. 65	SERKAN KÖSE (S)	19
Anf. 66	Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L)	19
Anf. 67	Ämnesrådet ANNA SCHÖLIN	19
Anf. 68	ORDFÖRANDEN	20
Anf. 69	Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L)	20
Anf. 70	LUDVIG ASPLING (SD)	20
Anf. 71	SERKAN KÖSE (S)	20
Anf. 72	Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L)	21
Anf. 73	Ämnesrådet ANNA SCHÖLIN	21
Anf. 74	MATILDA ERNKRANS (S)	21
Anf. 75	Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L)	21
Anf. 76	MATILDA ERNKRANS (S)	21
Anf. 77	LUDVIG ASPLING (SD)	21
Anf. 78	ORDFÖRANDEN	21
Anf. 79	Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L)	22
Anf. 80	ORDFÖRANDEN	22
Anf. 81	Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L)	22
Anf. 82	SERKAN KÖSE (S)	22
Anf. 83	ORDFÖRANDEN	23
Anf. 84	Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L)	23
Anf. 85	ORDFÖRANDEN	23
Anf. 86	Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L)	23

Anf. 87	SERKAN KÖSE (S).....	23
Anf. 88	Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L).....	24
Anf. 89	Kanslirådet ANNA SVÄRD	24
Anf. 90	SERKAN KÖSE (S).....	24
Anf. 91	Kanslirådet ANNA SVÄRD	24
Anf. 92	MATILDA ERNKRANS (S)	24
Anf. 93	Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L).....	25
Anf. 94	Kanslirådet ANNA SVÄRD	25
Anf. 95	SERKAN KÖSE (S).....	25
Anf. 96	Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L).....	25
Anf. 97	Departementssekreterare AGNES SÖRENSEN	25
Anf. 98	ORDFÖRANDEN.....	26